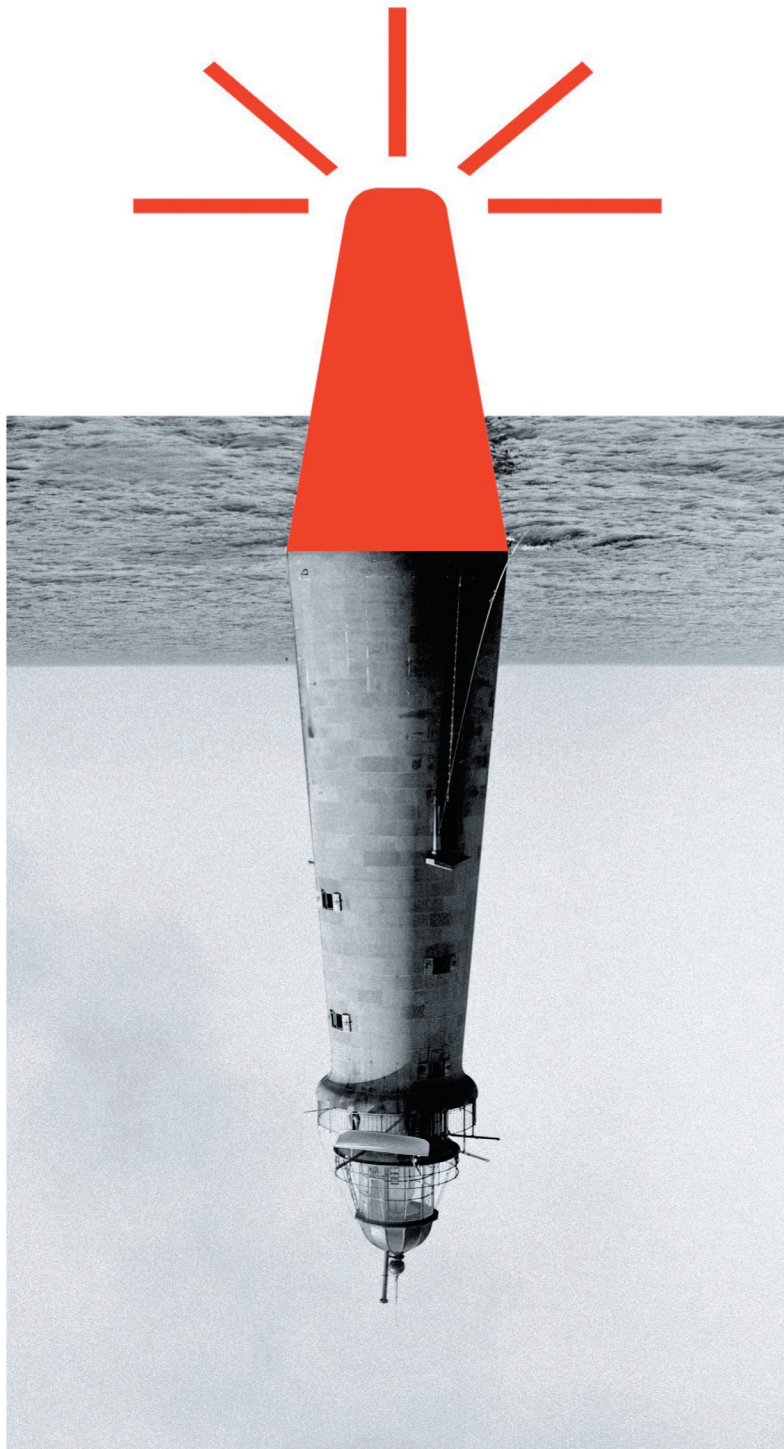

JOAN BROSSA: ACCIONS I TERRITORI

Tres actes i dos quadres

DOSSIER DE PREMSA

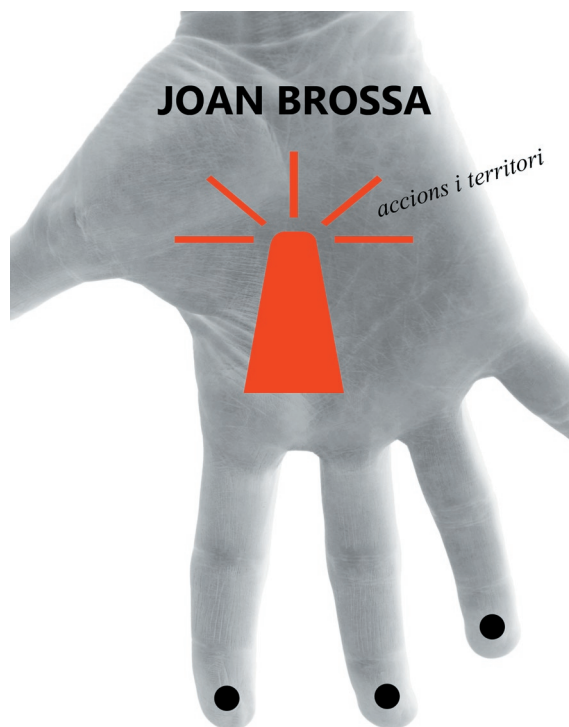

Fundació
JOAN BROSSA

PRESENTACIÓ

La Fundació Joan Brossa us presenta el projecte *Joan Brossa: Accions i territori. Tres actes i dos quadres*, una iniciativa que pretén ser una síntesi del que ha estat, tant des del punt de vista històric com cultural, l'esperit català del segle XX representat per Joan Brossa, i alhora projectar aquest alè cap al futur.

Joan Brossa cregué en un projecte social i cultural comú per al conjunt de territoris de parla catalana i deixà la seva empremta en indrets representatius del nostre tarannà i de la nostra història política i social. A partir d'aquesta idea, la Fundació Joan Brossa vol rellegir el poeta i indagar en nous camins per prosseguir la seva contemporaneïtat. El poeta esdevé, doncs, el motor per a la creació d'una nova realitat literario-escènico-artística alhora que es ressegueixen alguns dels indrets que constitueixen el seu mapa geogràfic, històric, vital i personal. En resum, es vol generar una resposta creativa interdisciplinària a l'obra de Brossa amb la mirada posada en el segle XXI.

Postal de presentació del projecte

El far és un aparell que dóna llum, genera esperances, assenjala el camí i construeix el futur. Tot fent un viatge en el temps que ens porti del passat al present i que ens projecti cap al futur, Joan Brossa esdevé el far de la societat contemporània, en un afany d'ensenyar-nos a saber estar en el nostre temps.

Quins són els nostres objectius?

- 🔦 Establir un mapa geogràfic, vital i personal de Joan Brossa, que reflecteixi la seva època, la seva ideologia, les seves amistats, les seves aficions...
- 🔦 Redibuixar el territori brossià a partir de la realització d'una acció significativa als indrets seleccionats.
- 🔦 Rellegir i actualitzar Brossa des d'una altra perspectiva i creuar mirades procedents de generacions i disciplines ben diverses.
- 🔦 Participar en un procés de creació obert on la mateixa dinàmica del projecte generi noves realitats.
- 🔦 Registrar les accions amb la finalitat de generar una imatge sintètica de cadascuna.
- 🔦 Reflexionar sobre el procés desenvolupat amb l'equip de treball, els participants i la ciutadania.

Tot aquest procés respon a la finalitat de provocar un deversall de metàfores, a partir d'una cartografia brossiana que ens permeti, d'una banda, resseguir la nostra història política, social i cultural del segle XX; i d'una altra banda, redefinir de manera activa el territori dels Països Catalans des d'una mirada creativa que doni resposta als interrogants que l'incipient segle XXI ens formula.

Quina és la nostra metodologia de treball?

La metodologia per decidir el tipus d'acció que es desenvolupa a cada indret ha estat i continuarà essent la del diàleg constructiu entre Glòria Bordons, patrona de la Fundació Joan Brossa i especialista en l'obra del poeta, el director de teatre Moisès Maicas i l'artista plàstic Toni Giró. La relectura dels textos seleccionats des de la disciplina de cadascú (literatura, teatre i art) hi juga un paper molt important i del contrast d'opinions neix la determinació de l'acció i dels indrets concrets on intervenir. Per la seva part, la Fundació Joan Brossa s'encarrega de coordinar el projecte i de donar suport a les diferents necessitats.

A partir d'aquí, es planteja el desenvolupament de l'acció, es decideixen els actors o participants que hi intervenen, es contacta amb les persones implicades, es visiten els espais seleccionats i, finalment, es duu a terme l'acció.

Cadascuna de les accions ha estat enregistrada en vídeo i fotografiada. S'ha concebut de forma individualitzada en funció del seu tarannà i dinàmica i s'ha acompanyat de diferents recursos, tant escrits com materials.

Amb l'objectiu de donar continuïtat al nostre projecte i amb la voluntat d'implicar la ciutadania s'han desenvolupat les accions següents:

🚩 Bloc interactiu on es presenten les diferents accions, els processos seguits, els resultats obtinguts, les recerques realitzades i una selecció de materials que permetin fer-ne un seguiment i generin un interès social: www.accionsiterritori.com

🚩 Col·leccionable de postals (una per a acció) que permeten reconstruir gràficament el desenvolupament de la iniciativa. Es pretén que cada part del projecte tingui un disseny diferenciat per tal de donar-li coherència al conjunt.

🚩 Presentacions anuals a La Seca. Espai Brossa de les diferents accions desenvolupades, a fi de generar un debat obert sobre les experiències desenvolupades.

🚩 Documental que sintetitzi el resultat dels cinc anys que conformen el projecte (2012-2016) mitjançant els enregistraments realitzats, les entrevistes que es derivin de les filmació i del procés de documentació, etc.

PRIMER ACTE

“Joan Brossa: Accions i territori” es divideix en tres actes i dos quadres i tindrà una durada de cinc anys: des de 2012 fins a 2016. Per tant, cadascuna de les seves parts es correspondrà, aproximadament, amb un any diferent. D'altra banda, i per tal de construir un fil conductor, hem volgut que cada any tracti, monogràficament, una temàtica, sempre relacionada amb Joan Brossa.

L'eix conductor del primer acte fou la biografia però no la història personal del poeta, sinó la infantesa, l'adolescència i la maduresa d'una generació que tingué una infància feliç, una joventut estroncada per la guerra civil i una maduresa marcada per la repressió de la dictadura franquista i les seves seqüeles. Els llocs triats són representatius d'uns moments històrics i alhora de la biografia i la manera de ser de Joan Brossa:

- 🚩 Accions 1. “El combat”. Espais de la Batalla de l'Ebre: línia de trinxeres de Vilalba dels Arcs i poble vell de Corbera d'Ebre.
- 🚩 Acció 2. “Les angúnies d'en Titella”. Museu del Joguet de Catalunya a Figueres.
- 🚩 Acció 3. “Record d'un malson”. Sant Adrià del Besòs.

“El combat”.

Acció realitzada el dissabte 13 d'octubre.

Joan Brossa començà la seva trajectòria poètica el 1938 durant la guerra civil espanyola i, més concretament, en el marc de la batalla de l'Ebre. Justament aquest indret ha estat recuperat recentment i museïtzat, a partir del Consorci Memorial dels Espais de la Batalla de l'Ebre, amb la finalitat de recuperar la memòria històrica. En un d'aquests espais, a Vilalba dels Arcs, en l'espai històric dels Barrancs, un conjunt format per una llarga línia de trinxera, vàrem convocar tres actors brossians de diferents generacions, com Josep Minguell, Sílvia Bel i David Marcé, perquè diguessin els textos de 30 Divisió de 1950 a les trinxeres. En un espai com aquest, vàrem aconseguir la introspecció necessària per reflexionar sobre com la guerra va canviar la vida de tota una generació de joves en el nostre país. I ho férem a partir de textos emblemàtics com «La batalla del Segre o la segona naixença»¹. L'acció es completà amb el desplaçament a Corbera d'Ebre, per llegir el text que Brossa publicà al butlletí de la 30a Divisió (Infiltración), on descrivia una escaramussa².

Postal de “El combat”

¹ Publicat a *Ball de sang*. Barcelona: Editorial Crítica, 1982, p. 109-110.

² Publicat a cura de Rafael Pasquet i d'Arnau Sallent, amb còpia fotostàtica de l'edició de 1938. Rubí: Ed. Propaganda / Micromèdia Comunicació S.L., 2005.

“Les angúnies d'en Titella”.

Acció realitzada el dissabte 15 de desembre.

Joan Brossa tingué una relació especial amb el Museu del Joguet de Catalunya i el seu director. No només féu donació de les seves joguines, sinó també de la seva apreciada col·lecció d'objectes «Frègoli», el transformista italià que tant li interessà i l'inspirà. Fins i tot els regalà un manuscrit d'una peça inèdita de titelles. Tot plegat convertia el Museu en un lloc idoni per reflexionar sobre l'aspecte més lúdic de la vida, sobre l'evolució de les formes de lleure, sobre la transformació i la màgia com a formes d'art. L'acció desenvolupada consistia en la representació d'una peça de titelles inèdita del poeta, “Les angúnies d'en Titella o la família encantada” i “Tricuspis” un dels molts Fregolisme o monòlegs de transformisme escrits per Brossa els anys 1965 i 1966³. Els protagonistes d'aquesta acció són Toni Arteaga, Guille Vidal-Ribas i Bealia Guerra.

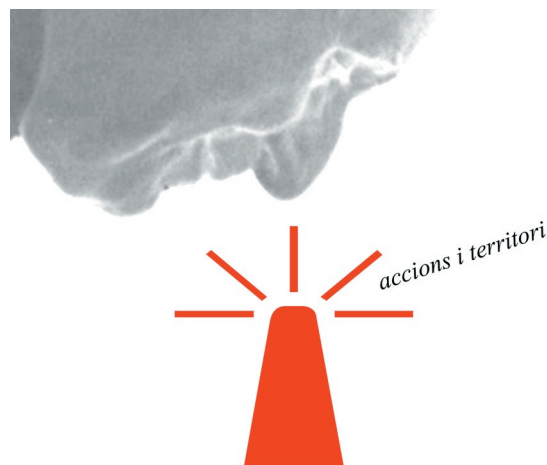
JOAN BROSSA

Postal de “Les angúnies d'en titella”

“Record d'un malson”.

Acció realitzada el dissabte 19 de gener.

Amb aquesta acció recordarem una fita històrico-social: l'especulació urbanística associada al boom immigratori dels anys 60, en què milers de persones de diferents indrets d'Espanya s'instal·laren a les rodalies de Barcelona. La figura associada fou Josep M. de Porcioles, l'alcalde de Barcelona de l'època franquista que més temps va durar en el seu càrrec (1957-1973) i que va tenir una intervenció megalòmana i agressiva amb el paisatge urbà. Joan Brossa mai hi simpatitzà. Per aquest motiu i tenint en compte el reflex de la mà especulativa del batlle, el 1989 l'ajuntament de Sant Adrià de Besòs va demanar a Brossa un poema objecte que fes palès el seu desacord amb aquella actuació. La resposta del poeta va ser un monument que ell mateix considerava «anticommemoratiu», «denigratori», «condemnatori», «anticelebratiu» i «recriminatori». S'anomena «Record d'un malson» i actualment es pot trobar en una mena d'aparador de l'entrada del Museu de la Immigració de Catalunya. Aquest tancament i la situació del Museu, una mena d'illa en mig de vies ràpides, suscità la reproducció del cap de Porcioles i la realització d'un itinerari que el passegés pel Camp de la Bota i altres espais «tocats» per l'especulació, de manera que pogués contemplar els efectes dels seus actes. Durant l'acte, Carles Rebassa llegí un recull de poemes del Brossa més crític i punyent.

JOAN BROSSA

Postal de “Record d'un malson”

³ Publicats al VIè volum de *Poesia escènica*, Barcelona: Ed. 62 (col. Clàssics Catalans del Segle XX), 1983. I en edició a part a Barcelona: Bibl. El Mundo, 2003.

Josep Minguell diu el seu fragment de “Infiltración”

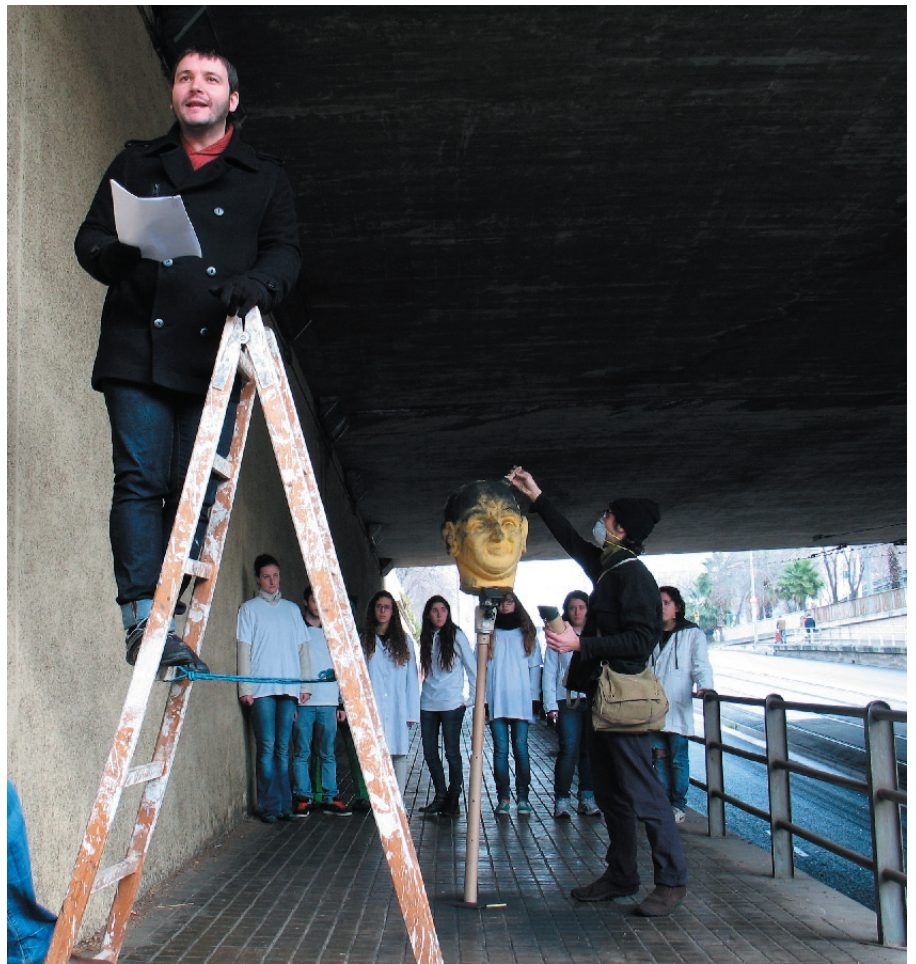
David Marcé dient “A segona línia”

Beàlia Guerra i Toni Arteaga representant la peça “Les angúnies d’en Titella o la família encantada”

Guille Vidal-Ribas i Toni Arteaga representant la peça “Tricuspis”

Carles Rebassa dient Brossa en un túnel de Sant Adrià del Besòs

Els assistents a l'acte acompanyen el bust de Porcioles en la passejada per Sant Adrià del Besòs

Toni Arteaga segresta el cap d'en Porcioles a la riba del Besós

"Record d'un malson": original i rèplica es retroben al Museu de la Immigració de Catalunya

L'EQUIP

Glòria Bordons (Barcelona, 1953)

Glòria Bordons és doctora en Filologia catalana, llicenciada en Història de l'Art i professora titular de la Universitat de Barcelona. És considerada la màxima especialista en l'obra de Joan Brossa, fundació de la qual és patrona per expressa voluntat del poeta. Sobre Brossa ha publicat nombrosos treballs i articles, ha dirigit i realitzat tallers i ha estat comissària de diverses exposicions. També ha treballat la vessant pedagògica de l'obra brossiana.

Toni Giró (Barcelona, 1966)

Llicenciat en Belles Arts, amb especialitat en Escultura, per la Universitat de Barcelona. Artista visual, dissenyador d'exposicions i museògraf, ha estat membre fundador i programador de "22a", col·lectiu independent d'artistes (1996-2006) i soci fundador de "TAT – Espais per a la cultura", empresa cooperativa que treballa des del 1998 en la conceptualització, disseny d'exposicions i museografia.

Moisès Maicas (Mataró, 1965)

Moisès Maicas és llicenciat en Filologia Catalana per la Universitat de Barcelona. A nivell professional, ha intervingut en diversos àmbits com són la direcció escènica, la dramaturgia, la traducció i l'adaptació. És membre fundador i professor de l'aula de Teatre de l'IMAC de Mataró i professor de l'Escola de Cinematografia i Audiovisuals de Catalunya (ESCAC).

INFORMACIÓ PRÀCTICA

Presentació: dimarts, 26 de febrer a les 19h.

Organitza: Fundació Joan Brossa

Emplaçament: La Seca Espai Brossa. Sala Joan Brossa

Adreça: Carrer dels Fassaders, 40 - 08003 Barcelona

Hi col·laboren: La Seca Espai Brossa

Barcelona Cultura. Ajuntament de Barcelona

Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya

Informació: Judith Barnés. jbarnes@fundaciojoanbrossa.cat / 93 458 99 94

Joan Brossa (Barcelona, 19 de gener de 1919 – 30 de desembre de 1998) és un dels poetes avantguardistes catalans més importants del segle XX. Va començar a escriure ocasionalment quan fou mobilitzat durant la Guerra Civil espanyola. Un cop tornat a Barcelona (1940), va conèixer J.V. Foix, Joan Miró i Joan Prats. Gràcies als seus consells i dins d'una línia neosurrealista va començar a escriure sonets, proses, odes i teatre (que ell anomenava «poesia escènica»). L'any 1941 i d'acord amb els paràmetres futuristes, va fer els primers poemes visuals (que aleshores anomenava «experimentals»). El seu primer *objet trouvé* és de 1943, el seu primer aparellament d'objectes distants és de 1950 i la seva primera instal·lació, en l'aparador d'una sastreria, és de 1956. L'any 1948 havia fundat la revista *Dau al Set* amb Antoni Tàpies, Joan Ponç, Modest Cuixart, Arnau Puig i Joan-Josep Tharrats; i l'any 1951 havia participat en l'exposició del grup a la Sala Caralt amb tres poemes experimentals.

A partir de 1950 i a causa dels contactes amb el poeta brasiler João Cabral de Melo la poesia de Brossa (amb el llibre *Em va fer Joan Brossa*) féu un tomb radical vers el compromís social. Aquest interès polític també el manifestà Brossa en odes, sonets i obres de teatre d'una estructura més tradicional (com ara *El pedestal són les sabates* de 1955, entre els llibres de poesia, o *Els beneficis de la nació* de 1958 i *Or i sal* de 1959, entre els de teatre). Al costat, però, hi hagué un interès conceptual, que desenvolupà especialment a partir dels anys seixanta (*Poemes civils*, 1960; *El saltamartí*, 1963, etc.). Això el portà durant aquella dècada a experimentar a fons amb la poesia visual i els poemes objecte, uns gèneres que mai més ja no abandonaria. L'any 1960 participà, convidat per Miró, a l'exposició *Poètes, peintres, sculpteurs* a la Galeria Maeght de París. Simultàniament iniciava les col·laboracions amb artistes com ara Antoni Tàpies o Joan Miró, que poc a poc aniria ampliant cap a valors de la plàstica de totes les generacions: Eduardo Chillida, Frederic Amat, Perejaume, Alfons Borrell, José Niebla, etc. En tots els casos, el resultat són llibres ben singulars com ara *Novel·la* (1965, amb Tàpies), una obra mestra d'art conceptual, o *Tres Joans* (1978, amb Miró), on la complicitat entre el veterà pintor i el poeta és total. D'altra banda, dins del món de la poesia visual, fou reconegut des del principi i l'any 1971 participaria ja en exposicions col·lectives tant a Catalunya com a l'estranger.

Paral·lelament, a partir de la sorpresa que va suposar en el moment de la seva publicació *Poesia Rasa* (1970) (selecció de llibres escrits des de 1943 a 1959, continuada a *Poemes de seny i cabell* i a *Rua de llibres*) i els sis volums de *Poesia escènica* (entre 1973 i 1983), Brossa s'anà imposant com una de les figures cabdals de la literatura catalana contemporània, alhora que començava a ser reconegut internacionalment com a artista plàstic. De mica en mica l'obra de Brossa era requerida arreu, però d'ençà de la seva primera antològica a la Fundació Joan Miró de Barcelona (1986), les exposicions esdevingueren una constant per al poeta. Entre elles, la del Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía de Madrid (1991) li atorgà autèntica anomenada internacional. A més, la seva obra havia arribat al carrer mitjançant els anomenats «poemes corporis», com ara el *Poema visual transitable* del velòdrom de Barcelona (1984). Aquests poemes van anar esdevenint un paisatge habitual per als barcelonins i per als habitants de ciutats del voltant de la capital catalana, però també de Mallorca, d'Andorra i, fins i tot, de llocs tan allunyats com Frankfurt am Main i L'Havana. Una altra fita important en la seva carrera artística fou l'exposició *Joan Brossa, entre les coses i la lectura* al Palau de la Virreina de Barcelona l'any 1994. Brossa omplí tot el palau d'instal·lacions inèdites i demostrà així la seva capacitat de transformar la realitat i sorprendre l'espectador.

De tota manera, el capteniment per la plàstica mai no va suposar una interrupció de la seva enorme obra literària i teatral. Pel que fa a l'escena, ja des dels anys quaranta havia escrit accions-espectacle (precedents dels happening i les performances) i més tard va derivar cap a tota mena de gèneres parateatral, com ara els monòlegs de transformació, els ballets i els concerts, alhora que aprofundia en el teatre de text, els llibrets d'òpera o els guions cinematogràfics (a part d'uns projectes de 1948, és de tothom coneguda la seva aportació al cinema de Pere Portabella). Són remarcables les col·laboracions amb els músics Josep M. Mestres Quadreny, i Carles Santos, amb els quals aconseguí relleu internacional gràcies a estrenes com *Suite bufa* (amb Mestres) a Bordeus i a Nova York l'any 1966 o *Concert irregular* (amb Santos) a St. Paul-de-Vence el 1968.

Pel que fa a la poesia pròpiament dita, en la dècada dels setanta començà a desenvolupar un nou gènere poètic, la sextina, forma medieval amb la qual experimentà fins als límits (els seus quatre llibres de sextines són recollits a *Viatge per la sextina*, 1987). En els seus últims poemaris, es constata una continguda i emotiva reflexió sobre la vida i la mort, plena de digressions i serenitat (*Passat festes* 1995, *La clau a la boca* 1997, *Sumari astral*, 1999). Els darrers anys de la seva vida va rebre premis per a tots els gèneres que havia practicat i des de tota mena d'instàncies. Entre d'altres, el Premi Ciutat de Barcelona, 1987; la medalla Picasso de la Unesco, 1988; el Premi Nacional d'Arts Plàstiques de la Generalitat de Catalunya, 1992; o la Medalla d'Or de les Belles Arts del Ministerio de Cultura, 1996. L'any 1999, en ocasió del seu 80è aniversari, havia de rebre el doctorat honoris causa per la Universitat Autònoma de Barcelona, la qual cosa no fou possible a causa de la seva mort inesperada.

En el terreny internacional cal remarcar la presència de Brossa a l'Art'20 de Basilea (1989) i a les biennals de São Paulo (1994) i de Venècia (1997) i les exposicions individuals a Munic (1988), Nova York (1989), Ceret-Cotlliure (1990), Houston (1990), Londres (1992), Marsella (1993), Malmö (1993), París (1995), Kassel (1998) o Mèxic i Monterrey (1998), entre d'altres. Després de la seva mort, fou la gran antològica de 2001 a la Fundació Joan Miró de Barcelona la que atorgà a Joan Brossa la consagració definitiva. Des del 2005 i fins a l'actualitat altres exposicions antològiques seves han recorregut diverses ciutats de Xile, Brasil, Argentina, Portugal, Àustria, Txèquia, Suècia, França, Alemanya i Polònia.